

Türk Filatelistisindeki Bitkisel Droglar

Bu sayede Türk filatelistisindeki drog elde edilen bütün bitkiler bir taraftan filatelik yayın yılı ve yurdumuzda son yıllarda yaygınlaşan PULKO katalogu (8) sırasına göre derlenmiş, diğer taraftan bizim kataloglarda hiç belirtilmeyen Türkçe ve Latince bitki ve drog adlarına göre sınıflandırılıp bunların farmakolojik etkileri ile aynı tabloda toplanmış bulunmaktadır.

Drog elde edilen bitkilere ait posta pullarımızdan örnekleri orijinalinden %20 küçültürük 2 sayfaya sığdırılmaya çalışılmış ve farmakolojik etkilerine göre sıralanıp altlarında PULKO katalog numaraları belirtilmiştir. Bu suretle okuyucu katalog sıra numarası ile sunulan tablo ile birlikte gerekli bilgileri kısa zamanda özet halinde elde edebilir. Konuya böylece girdikten sonra daha ilgilenenler derinleşip ilerlemek istiyorlarsa farmakoloji (6) ve farmakognozi (7) kitaplarını inceleyebilirler.

Damgalar da gayet önemli filatelik belgelerdir. Konumuzu içeren Türk damgalarındaki drog elde edilen bitkileri, bir istinasıyla damga tarihlerine göre ve orijinalindeki çaplarından %28 küçülterek sunmaya çalıştım. Bunların arasında 29.6.1959'da çıkan damgada bulunan ve iyi bir C vitamini kaynağı olan kuş burnu (rosa canina) hariç diğerlerini Türk pullarında bulmak mümkündür. O yüzden altlarına Türkçe isimleri vermekle yetinilmiştir.

Bu makale ile bir taraftan eczacı, botanist, ziraatçı ve hekimler aralarında, diğer taraftan bunlar ile filatelistler arasında bir bağ kurabilmizi ve bazılarında bu değerli hobby'yi kazandırabilmişem bu yazı amacına kavuşmuş olacaktır.

Yayının gerçekleşmesinde yardımcı olanlara ve bütün dünya pullarındaki drog elde edilen bitkilerin listelerini titizlikle daktilo eden sekreterim Bn. Gülnur Aydın'a burada teşekkürü borç bilirim.

Prof. Dr. Teoman ONAT

Posta pulları veya damgaları bazı bilgilerin edinilmesi ve yayılması için değerli bir materyal teşkil etmektedirler (1-4). Örneğin, bitkiler dünya filatelistisinde önemli bir yer almaktadır. Bunların arasında bol miktarda ilaç olarak kullanılanları vardır. Griffenhagen (5) 1967'de eczacılık ile ilgili pulları Amerikan Hastanesi Farmakopö'sine ve ülkelere göre tasnif ederek derlemiştir. Bu tarihten sonraki 16 yılda çıkan pulları da içeren geniş bir derlemeyi yeni bitirmiş bulunmaktayım. Buna göre 260 devletin 4120 pulunda 36 değişik temel tıbbi etkili 171 bitki mevcuttur. Sadece bu konu dahi bir eczacı, botanist, ziraatçı veya hekimi ömrü boyunca meşgul edecek, çok öğretici bir hobby teşkil eder. Yukarıda zikrettiğim 171 değişik bitkinin istenirse birer posta pulundaki örneği kodex'e göre drog etki mekanizmalarına veya etkiledikleri organ veya sisteme göre tasnif edilebilir. Koleksiyon genişledikçe aynı bitkinin diğer ülkelerin posta pulunda bulunan başka örneklerindeki kökü, bazen çiçeği, bazen ise ağaç veya yaprakları bir araya getirildiğinde konuyu daha ayrıntılı ile sergilemek imkânı doğar.

Bu makalede konumuza ait posta pulu çıkarmış bulunan 260 devletin biri olan ancak Türk pullarına ve damgalarına dayanarak tamamını filatelik açıdan Türk hekim, eczacı ve botanistleri ile Türk filatelistlerine sunmaya çalıştım. Bu, sanki kelime dağarcığı 26.000 den

100'e inmiş bir kimsenin belirli bir konuyu anlatmasına benzeyecektir. Bu yüzden temanın filatelik açıdan değerlendirilmesinde, dünya posta pullarının ilâvesiyle ne kadar daha genişletilip derinleştirilebileceğini hayal gücünüze bırakmaktayım. Üstelik yayındaki yer darlığı sebebi ile de imkân daralmaktadır. Bu yüzden konuyu sadece tablo halinde yoğun olarak sunmayı yeğledim.

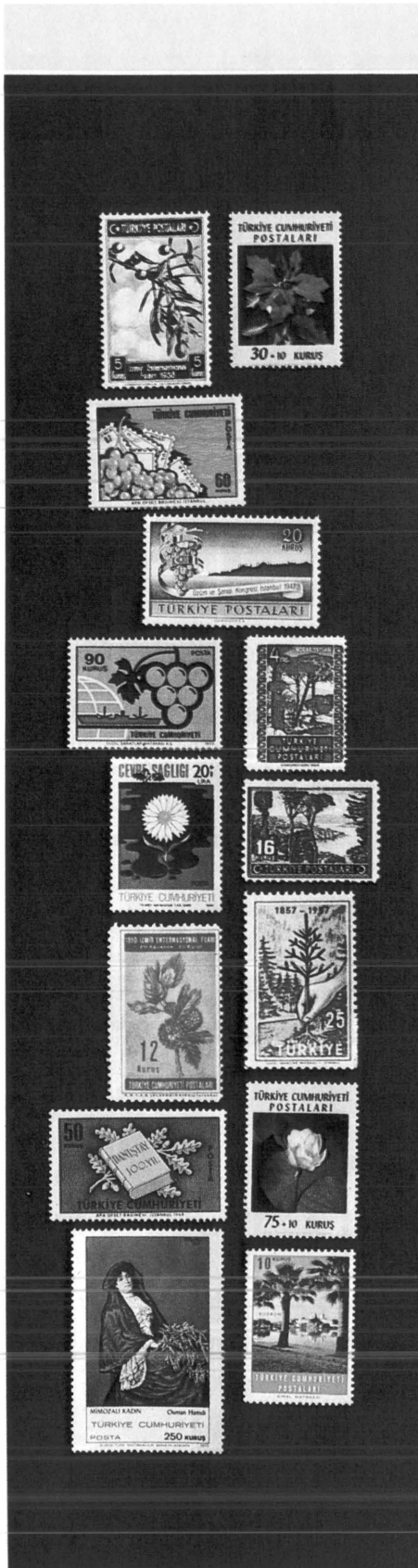
KAYNAKLAR:

- 1) Onat, T.: *Mikroskopun Gelişimi ve Filateli*. Cerr. Tıp Fakültesi Dergisi 3: 125-130, 1972
- 2) Onat, T.: *Türk Filatelistisinde Tebabet*. *Image Roche*. 15: 1973
- 3) Onat, T.: *Filatelik Açısından İnsanın Malaria ile Savaşı*. *Medicine (Hexagone)*. 9/46: 3-37, 1982.
- 4) Onat, T., Kural, A., Özbek, U.: *Tüberküloz Mikroorganizmasının 100. yılı Münasebetiyle Robert Koch*. *Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi*. 14: 296-301, 1983.
- 5) Griffenhagen, G.B.: *Drugs and Pharmacy on Stamps Topical Handbook* Mr. 55; Amer. Topical Assoc. 1967.
- 6) Akçasu, A.: *Farmakoloji ve Tedavi*, *Kutulmuş Matbaası*, 1973.
- 7) Baytop, T.: *Farmakognozi*. Cilt II. İst. Üniv. Yayınları. No. 2003, *Eczacılık Fakültesi No. 19. Baha Matbaası* 1974.
- 8) PULKO: *Türk Pulları Cumhuriyet Dönemi Katologu*. PULKO Kooperatifi Yayını, *Özlem Matbaası* 1984.

TÜRK PULLARINDAKİ DROG ELDE EDİLEN BİTKİLER

Yıl	Pulko No.	Bitki adı	Drog adı	Drog etkisi
	1086-1094	Zeytin ağacı Olea europea	Zeytinyağı Oleum olivae	müshil cathartic
1938	1195	İncir Ficüs		müshil
1938	1197	Zeytin	Zeytinyağı	müshil
1938	1199	Üzüm Vitis vinifera	Vinum	iştah açıcı tonik
1941	1283	Gül Rosa	Gül yağı, gül suyu Oleum rosae, aqua rosae	aromatik parfüm ve göz antiseptiği
1943	1320	Portakal Aurantium	Ol.citri et aurantii Pericarpium aur. amarium Fructus aurantii	aromatik parfüm tonik ve lezzet verici C-vitamini kaynağı
1943	1328	Çam	Çam tomurcuğu (turiones) Çam poleni Çam katranı (pix pirii)	diüretik, göğüs yumuşatıcı kuvvet verici deri antiseptiği
1943	1337	Üzüm	Vinum	tonik
1943	1341	Üzüm	Vinum	tonik
1947	1385-1387	Üzüm	Vinum	tonik
1950	1456	Meşe palamutu Quercus	Cortex quercus Semen quercus (tohum)	yara iyi edici protein çöktürücü astringent (kabız)
1950	1457	Pamuk Gossypium	Hidrofil pamuk Collodium	Cerrahi materyel, kan dindirici
1950	1458	Üzüm	Vinum	tonik
1950	1459	Tütün Nicotina tabacum	Nicotin	sympatomimetik ve adrenergik
1950	1465-1468	Dioscorides'in şifalı bitkileri (Farabi'nin çerçevesinde)		
1952	1529	Çam	(1328'e bakınız)	
1953	1577	Gül Rosa	Oleum rosae aqua rosae	aromatik parfüm göz antiseptiği
1954	1621	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müshil
1954	1623	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müshil
1954	1624	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müshil
1955	1661	Gül (Rosa)	1283'e bakınız.	parfüm ve göz anti- septiği

Yıl	Pulko No.	Bitki adı	Drog adı	Drog etkisi
1955	1720	Palmiye Phoenix	Palmiye yağı Oleum palmae	deri koruyucusu
1957	1827	Çam (Pinus)	1328'e bakınız	
1957	1827A	Çam (Pinus)	1328'e bakınız	
1957	1828	Çam (Pinus)	1328'e bakınız	
1958	1886- 1887	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil
1960	2012	Gül	1283'e bakınız	parfüm ve göz anti-septiği
1961	2113 2114	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil
1962	2134	Sütleğen Euphorbia poinsettia	Ferbiyum	müşhil, kusturucu; tahriş edici merhem
1962	2136	Nilüfer Nymphaea		yara iyileştirici astringent
1964	2207	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil
1965	2274- 2277	Tütün Nicotiana tabacum	Nicotin	sympathomimetic ve adrenerjik
1966	2318- 2319	Palmiye Phoenix	Palmiye yağı	deri koruyucusu
1966	2321	Phoenix	Palmiye yağı	deri koruyucusu
1966	2339	Phoenix	Palmiye yağı	deri koruyucusu
1967	2392	Üzüm	Vinum	tonik
1967	Blok 14	Üzüm	Vinum	tonik
1968	2421	Meşe palamutu	1456'ya bakınız	yara iyi edici
1968	2436	Gül	1283'e bakınız	parfüm ve göz anti-septiği
1970	2519	Mimosa Acacia	Arabistan zamkı	deri koruyucusu
1971	2550	Çam (Pinus)	1328'e bakınız	
1973	2661	Pamuk (Gossypium)	Hidrofil pamuk	cerrahî materyel
1973	2662	Üzüm	Vinum	tonik
1973	2663	İncir (Ficus)	Fructus fic.	müşhil
1973	2664	Turunçgiller Fructus citri	Pericarpium aur. Oleum citri et aur. Fructus et pericarp.ve C-vit kaynağı	tonik, lezzet verici ve aromatik parfüm
1973	2665	Tütün	Nicotin	sympatomimetik adrenerjik
1974	2687	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil
1976	2761- 2762	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil

Yıl	Pulko No.	Bitki adı	Drog adı	Drog etkisi
1977	2773	Gelincik Papaver rhoeas	Gelincik çiçeği Flos rhoeados	renk verici
1977	2805	Çam (Pinus)	1328'e bakınız	
1978	2828- 2830	Gül Rosa	1283'e bakınız	parfüm ve göz anti- septiği
1978	2833	Palmiye	palmyeyağ	deri koruyucusu
1978	2870	Afyon Opium	Morfin Morphium	ağrı kesici analgesic
1979	2871	Zakkum Nerium oleander	Folium nerii	kalp güçlendirici cordiotonic
1979	2872	Salep Orchis	Salep yumrusu	deri koruyucusu ve kabız
1979	2873	Adamotu Mandragora	Adamotu kökü Mandragorae officin.	parasempatolitik antispasmodik
1979	2880- 2881	Zeytin	Zeytinyağı	müşhil
1980	2897	Çam (Pinus)	1328'e bakınız	
1980	2907	Safran Crocus	Stigmata croci	renk verici, sinir sistemi uyarıcısı ve tonik
1980	2908	Salep	Salep yumrusu	deri koruyucusu ve kabız
1981	2920	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil
1981	2924- 2925	Gül	1283'e bakınız	parfüm ve göz anti- septiği
1981	2957	Zeytin ağacı	Zeytinyağı	müşhil
1981	2969 2970	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil
1982	2998	Çam	1328'e bakınız	
1982	3000	Zeytin	Zeytinyağı	müşhil
1982	3003	Kiraz Prunus cerasus		tatlandırıcı
1983	3017	Zeytin dalı	Zeytinyağı	müşhil
1983	3033	Çam (surch.)	1328'e bakınız	
1983	3044	Anason Pimpinella anisum	Anason esansı Oleum anisi	koku verici ve gaz giderici ve tonik

